

Előfizetési árak:

Egész évre	8 korona
Fél évre	4 korona
Negyed évre	2 korona
Egy szám ára	20 fillér
Nyilttér sora	40 fillér

FELVIDÉKI HIRADÓ

POLITIKAI HETILAP

Hirdetéseket felvesz lapunk kiadóhivatala és az Általános Tudósító Vidéki lapok központi hirdetési osztálya Budapest VII., Erzsébet-körút 41.

Kultura vagy politika.

Ez a kérdés merül föl mindannyiszor, valahányszor tótjaink gyűlést vagy ünnepet ülnek. Értjük azokat a gyűléseket, melyeknek egyrészt tisztán kulturális jelentőséget tulajdonítanak, míg másrészt egyéb értelmezésüket is vitatják. A kétféle vélemény a politikai pártok között oszlik meg olyformán, hogy az egyiket maguk a nemzetiségek hangoztatják, mondjuk, hogy önmaguk tisztázására, míg a másik vélemény mint vád a magyarság által állandóan föntartva, kíséri mozgalmait.

A tót kulturális egyesületek működésének helyes fölfogása tehát a kérdés tisztázásától függ. Sőt amennyiben ezen egyesületek vezetése a politikai nemzetiségi párt vezető embereinek kezében van és mert a tagok itt is ott is kevés kivétellel egy és ugyanazok: magának a kérdésnek tisztázása tulajdonképen az egész nemzetiségi kérdés helyes megvilágítására vezet.

Eltekintve az ország különböző pontjain elért kisebb jelentőségű dal- és műkedvelői egyesületektől, itt avval a két tényezővel kívánunk foglalkozni, melyek egyike az archeologia, másika pedig a nők tevékenységének fölhasználásával keresi a művelődésnek, mint bevallott célnak eszközeit.

Mindkettő a gyászos véget ért „Matica“ romjain épült föl. Annak az egyesületnek köveiből, melyet a kormány politikai üzelméi miatt fölszlatni volt kénytelen s azokból az egyénekből, akik annak hajlékából kiszorulva, új alkalmakat kerestek a tömörülésre.

Már születésükkel is bélyeget hoztak homlokukon s nem kell csodál-

koznunk, ha működésük első lépéseit is bizonyos bizalmatlan érdeklődés kísérte s még kevésbé azon, hogy fölmerült a kérdés, ami a váddal azonos: kulturát vagy megint politikát csinálnak-e ezek?

Működésük további fokozatán mind jobban és jobban előtérbe nyomult a vád azon tapasztalatok alapján, hogy mindkettőt politikus kezek mozgatják, hogy mindkettő szoros összefüggésben van, nemcsak egymással, hanem szinte azonos a nemzetiségi politikát irányító elemek összegével, hogy ezek anyagilag kölcsönösen támogatják egymást és hogy mindkettő ünnepélyeinek keretében még minden esetben olyan kijelentések is hangzottak el, amelyek a kulturális törekvések határain túl messze nemcsak érintettek, de erősen feszegettek is olyan kérdéseket, amelyek politikai ize letagadhatatlan.

Es éppen azért eddig a vád föntartásának jogosultságára s annak bizonyítására nem is volt szükség utalni az illető egyesületek megalakulásának gyanus körülményeire, a személyek azonosságára s még kevésbé arra, hogy a kordinák mögötti üzérkedést illetőleg a sejtelmet is foglalkoztassuk; mert eleget, nagyon eleget mondtak a szónokok maguk.

A legutóbb lefolyt gyűlések tulajdonképeni lefolyásában, tehát komolyabb részében azonban olyan kifejezések, ígéretek hangzottak el, amelyek arra indítanak most bennünket, hogy a jóakaratu tárgyilagosság legmesszebbmőkiszélesítésével elvállasszuk ezt azoktól a részeket, amelyek az ünnepélyességet voltak hivatva emelni ugyan, de amelyek politikai fűszerei ellentétben vannak az ünnepélyek

komoly részével s így megdöntéssel fenyegetnék fölfogásunkat is.

Figyelman kívül hagyjuk tehát itt egyelőre azokat az izgató beszédeket, melyek a gyűlést követő banketten a fehér asztal fölött elhangzottak, azért, mert ezeket a fölvetett tárgysorozaton kívül és olyan egyének mondták, akiknek, legalább kifejezetten, az egyesületek vezetésében vezérszerep nem jutott és elfogjuk választani ezeket azoktól a kijelentésektől, amelyeket a gyűlés keretén belül, az egyesület életét egyedül jogosan irányító egyén: az ujonnan megválasztott elnök, a hivatalos kijelentés és ígéret jellegével mondtak.

A Múzeum új épületének megnyitásán történt ugyanis, hogy Misik József róm. kath. adminisztrátor, új elnök ünnepi beszédében világosan és határozottan kijelentette, hogy az egyesület célja egyedül és tisztán a művelődés eszközeinek keresése s hogy ennek a feladatának csak abban az esetben felelhet meg csupán, ha az egyesület köbeléből a politizálást egyszer s mindenkorra kizárják.

Ilyen kijelentés még akkor is figyelemre méltó lehetne, ha azt az illető egyén kevésbé ünnepélyes időben s talán saját személyének véleményeképp mondja, de a muzeumi tót társaság életének olyan szakában, mely azáltal, hogy új épületét nyitotta meg, egyuttal új elnököt is igatott hivatalába, forduló-pontot jelent: éppen az ujonnan választott elnök szájából olyan komolyan mérlegelendő kijelentésnek kell minősítenünk, amellyel az egyesület működésének újabb irányt s így újabb életet akar biztosítani.

Beszélhetnénk most itt arról, hogy ezek a kijelentések mennyire időszertűek voltak akkor, amikor az

Lang M. és Fia

férfi- és női
divatruháza

Túrócszentmárton

☞ Rendkívül kedvező bevásárlási alkalom! ☜

A nyári szazonból visszamaradt szalma- és nemezkalapok, férfi-
ingek, nap- és esernyők, szőnyegek és menyasszonyi kelengyék
tötelesen leszállított árak mellett augusztus 15-éig kaphatók!

egyület politikai céljai mind nyilvánvalóbbá kezdtek válni, beszélhetnénk arról, hogy elhangzásuk éppen szükségességük mellett s így a Muzem eddigi működése ellen bizonyít, de most, amikor az elnöki kijelentésben foglalt ígéretek némi reményt nyújtanak arra, hogy a vezetése alatt álló egyesület falai közül a magyargyűlölet száműzetik, most, amikor magában az elnökben látunk biztosítékot arra, hogy itt az élet nem a törvény paragrafusai között való bujkálásban merül majd ki csupán, hanem tényleg a művelődés nyomdokain fog haladni, most ezt a komoly perccet nem zavarjuk meg a mult fölhánytorgatásával.

Kötelességünk azonban, éppen az ügy érdekében, rámutatni azokra a jelenségekre, amelyek az elnöknek általunk jóhiszeműnek mérlegelt szavait, ígéréseit veszélyeztetik.

A társulat maga a régi, tagjainak nagy része ide is áthozta gondolatait, érzéseit, törekvéseit. Ezek az elemek az új helyzettel szemben is fönn akarják majd tartani titkos céljait az azoknak érvényesülést is keresnek majd minden esetben, ahol egyéni élelmességük vagy fuffangjukkal befurakodni képesek lesznek. Hogy a tabor nem osztja elnöke véleményét már ma sem, mutatják a banketten elmondott felkészöntők s különösen Jánoska beszédje, melynek tendenciája, izgató, magyargyűlöletől izzó tartalma éles ellentétbe helyezkedett az elnöknek programszerű békülékeny kijelentéseivel és mutatja ezt azon körülmény is, hogy a békétlenkedők egy része a banketten egyáltalán részt nem vett.

Ha ezekkel az akadályokkal szemben is szigorúan megmarad álláspontján s ha ennek az iránynak még ott is érvényt követel és szerez: csak akkor fogjuk elhinni, hogy a muzeumi tót társaság nem titkos politikai gyülekezet, csak akkor nyújtjuk neki a babért, amelyet akkor igazán megérdemel.

Az ünnepélyek lefolyása.

Már a gyűléseket megelőző napon is számos idegen érkezett a vonatokkal, mindamellett sokkal kisebb csoportokban, mint azt az ünnepélyek rendező vezetőség remélte. Magunk is azt hittük, hogy a muzeumi épületének megnyitása s az új elnök beiktatása a szokottnál több vendéget fog vonzani azok köréből, akik a nemzetiségi mozgalmakban szerepet visznek. Meggyőződünk azonban, hogy éppen ezek sokkal kisebb számban voltak képviselve s amennyiben a vendégsereg mégis nagyobb tömeget mutatott, azt a nagy számmal jött hölgyek szaporították, akik

a „Živenára“ érkeztek meg. Idegen is kevesebb volt, mint az előző években. Nem volt képviselve az amerikai tótság, sőt most eleven oroszot sem tudtak fölmutatni. Ezeknek a „szármottevő tényezőknek“ távolmaradását lehetetlen félremagyarázni. Itt valami történt, ami a tótok iránt ébren tartott szimpatia rovására irandó.

Augusztus 4 én, a gyűlések előestéjén a szokásos „Beseda“ folyt le a Dom színtermében. — Az előadás után is együtt maradt a közönség, hogy ismerkedjék. Magának az előadásnak művészi színvonaláról nem írunk semmit. Az érdeklődést akarták fokozni, vagy a vendégszereplők hírére talán, hogy erre az alkalomra két éneklő hölgyet és egy zongorázó urat hívtak meg. Ezek a tótok minden nagyobb szabásu ünnepélyén ott vannak a hangulat emelésére. Šaškórol, a zongorajátékosról különös érdem gyanánt följegyzi a „Národnie Noviny“, hogy nagyjajja 1848-ban dobrovolnik, tehát lázadó volt.

Volt még itt egy eredeti, kétfelvonásos allegorikus, de különben meg nem határozható műfajú darab is „Malkino srđce“ címmel. Szerzőjét, aki különben építkezésekkel szokott foglalkozni, itt cserben hagyta alkotó tehetsége. Meséjét meglehetősen lazán építette föl és olyan naiv keretekben, hogy az tisztán a gyermekszínpad nivójára szállott. Talán a stilszerűséget akarta megközelíteni, hogy annyi gyermeket foglalkoztatott benne, vagy pedig „nevelni“ akarta volna őket talán? Egyébként nagyon rosszul palástolt tendenciót szőtt a szöveg közé, amit a díszletek meg szinte riktivá tettek. Volt benne egy ismeretlen világba való királynő, aki a hatalmat személyesítette. Ez a szolgálatába szegődött Fagy, Vihar és Dermedtség segélyével a mi világunk tót gyermekeire éhezett. Egy tót anya két gyermeket vesztette így el. Nagy és hosszú, társadagság, de kitartó küzdelem után (ez a színpalack mögött történik) az anya végre az elvárásolt királynő elé került, hogy visszakövetelje elrabolt gyermekeit. Es itt egy, minden mesét föllmuló lélektani lehetlenséggel a királynő hajlandónak mutatkozik a kérés teljesítésére, dacára annak, hogy saját birodalmába és hatalma teljes birtokában lévén, egy újmozdulatba kerülne, hogy a kellemetlen látogatótól végleg szabaduljon.

De ismételjük, enged, csak — egymond — ismerje föl gyermekeit. És itt „ballet“-nek nevezett gyermek fölvonulások következnek, melyek harmadik csoportjában a piros, fehér, zöld színek váltakoznak, bizonyára külső jellemzésül annak, hogy a királynő milyen céltalál éhezett a tót gyermekekre, amikor azokat hatalmába kerítette. A gyermekek annyira átgyorodtak, hogy anyjuk nem ismeri föl őket. Értjük ezalatt, hogy a hatalom a tót gyermekeket annyira magyarosítja, hogy saját anyjukra nézve is idegenekké válnak. A tót anya végre szívének sugallata szerint találomra kikap közülök egyet, aki karjai között a varázslat alól föl szabadul s fölisméri anyját s rámutat testvéreire is. A királynő elbocsátja az anyát egy hosszú, cicorói szónoklat kíséretében, amelyben lelkeré kéri, hogy a tót nemzet részére hasznos polgárokat neveljen belőlük. S ezt a nagy következtelenséget követi el az a hatalom, aki ezelőtt néhány perccel még a tót gyermekek vérebe szánja.

A jelenvolt tót közönség vegyes érzelmekekkel fogadta az előadást. Voltak, akik megértették, s ezek nagyrésze bosszankodott s akik nem értették meg, azok unatkoztak.

Másnap reggel 9 órákor kezdetét vette a Muzeumi tót társaság gyűlése. A gyűlést, minthogy a két alelnök közül egyik sem jelent meg, Szokolik András titkár nyitotta meg. A tárgysorozatot szárazon és kevés érdeklődés mellett lemorzsolták, melynek során Halasa pénztáros arról panaszkodott, hogy a tagok fele a tagdíjak fizetéséről következetesen megfelekedezik. Skultóty Kmf András volt elnökről mondott emlékbeszédét, Botto Gyula pedig a gömöri leletekről olvasott föl. Dicséretre fölemlítjük, hogy az eddigi fölolvásokkal ellentétben elég tárgyilagos volt, a leleteket ugyanis a tótok elődeinek kultúrája részére nem sajátította ki.

A megtüresedett elnöki székre Misik József hnilici r. k. adminisztrátor választották meg. Róla és programszerű beszédjéről, mellyel az új épületet később megnyitotta, már föntebb emléksztünk meg.

Ezzel párhuzamosan a tót társaskör helyiségeiben a „Živena“ négyestlet is ülésezett. Ennek lefolyásáról — sajnos — közvetlen tapasztalatokból nem számolhatunk be. A „Národnie Noviny“ szerint megejtették a tisztújítást, beszámoltak az egyesület mult évi működéséről. Közél 30,000 korona fekvő tőkéjéből 400 koronát a tót nép között kiosztandó kiadványokra szavaztak meg, azután mindannyian a muzeum megnyitására vonultak ki.

Ennek a két egyesületnek egy napon való gyűlésezése teremtette meg azt a szokatlan csodületet, melynek a bankettet megelőzőleg szemtanúi voltunk. A terem, melyben eddig jó-rossz lelki táplálékot kínáltak, most éteremmé vedlett át, melynek hosszában a három leterített asztal, egyik végükön egy negyedikkel összekötve, úgy festett, mint a padlóra festett hosszalubá n betű. Oldalak csakhamar megteltek tarka közönséggel. Legtöbb volt a hölgy. Voltak azonban különböző szintű ruhába öltözött férfiak, köztük parasztok, sőt katonatisztek is.

Fél kettőre a közönség elhelyezkedett s ekkor a terem háttérében álló színpadról a helybeli tót dalegyestlet énekelt valami monoton, dallamméltulú számot, melynek szövege a tót Miatyánkhoz volt hasonló. Tót népisélethe öltözött cselédek hordták föl azután az ételeket.

Misik elnök mindjárt a levesnél felkészöntötte a királyt, mit a közönség állva hallgatott végig.

Azután a beszédek hosszú sora következett. Másodiknak Mudrony Pál állott föl s a következöket mondta el: Örömmel telik meg annak szíve, akit saját otthonában hozzátartozói és barátai látogatnak meg. Különösen ha ezek olyan közel állanak hozzá, mint a mi cseh testvéreink itt, akik valósággal szíveinkhez nőttek.

Amikor ezeket a szívünkhez legközelebb álló testvéreket örömmel üdvözölöm, nem fogok megfelekedezni önmagunkról sem. Szomorú tanúi voltunk már olyan eseteknek, amikor ezen egyedüli nemzeti ünnepélyeink alkalmával ez a terem szinte kongott az ürességtől s ma örömmel tapasztalom, hogy az a zsufoltság megtelt. Jele ez testvéreink érdeklődésének és a mi nemzetü öntudatunk fokozódó

ébredésének. Ennek további fejlődésére s a megjelentek egészségére írtam poharam.

Már Hrobony János ev. lelkész erősebben pattogott. Hadarva beszélt valami ellenségek-ről, akik azt akarnák, hogy ők a tótok ne legyenek itt, de hogy ők csak azért is itt vannak. Dacára minden akadálnak, minden tilalomnak, meg fognak ők jelenni mindig, hogy ezeket a napokat megünnepeljék. Drága kincseket hordanak itt össze, amelyek azonban nem olyan holt dolgok, amint azt ellenségeik hiszik, hanem élő, sokat beszélő és jelentő kincsek, a tót nemzet érzésének, gondolkodásának örök kincsei. Ezekről már semmiféle földi hatalom nem foszthatja meg őket, mert — hiszen — egész Európa rokonszenve öröködi fölöttük. Új épületek — ugymond — nemzete multját zárja magába, de ebből fog kitörni annak jövője is, amikor majd a tót nemzet Európa többi nagy, múltbeli nemzeteinek sorába álland. E cél érdekében azonban mindenkinek munkához kell látnia. Különösen kívánja ezt az újonnan megválasztott elnöktől, Misik Istvántól s poharát az ő egészségére emeli, abban a reményben, hogy az ő lelkét szintén át fogja hatni az a szellem, amely ő benne és sokakban él.

János György lipótzenmiklósi ev. lelkész azonban még Hrobonyt is tul tett. Előbb csak általános szövegeket esztergett meg a két tót kulturegyesület együttes céljáról, majd külön magáról a Živenáról mondott néhány tres megjegyzést, míg a tót nők hivatásának fejtegetéséhez nem ért. Itt aztán valóságos extázisba esett. A nőnek — ugymond — éppen a magukforma elnyomott, szerencsétlen nemzetek életében van kiváló hivatása. Rámutatott a lengyel anyákra, akik a nemzeti öntudat ébrentartásában eddig példátlan buzgalmat és tevékenységet fejtek ki. A mi nehez körülményeink között — mint mondja, — a tót anyáknak még ezeknél is nagyobb kötelességei vannak. Az eddig teljesített kulturális tevékenységen és a nemzeti öntudat ébrentartásán felül, most már az abcés könyvet is kezükbe kell venniük s imádságra is nekik kell tanítani gyermekeiket, mert hiszen ma már — amint mondta, az *imádságtól is eltiltanak bennünket*. Egyedül női szervezetüktől, a Živenától várja e tevékenységet, s hiszi, hogy meg is fog felelni neki. Szavait avval végzi, hogy ha már sem iskolát, sem konyhát (?) föllállítani nem szabad, legalább abban a körben fejtsék ki tevékenységeiket, amely ma még rendelkezésükre áll. Ebben a reményben írta poharát a Živena dicsőségére.

Dr. Kolisch morva tanár, a tótok morva-földi szöcsöve, aki azok közé tartozik, akik a világot informálják, szintén itt volt s hogy jelenlétéből tudomást vegyenek, hát ő is föl-szólat. Politizált ő kint eleget, megengedheték neki tehát, hogy most olyas valamiről beszéljen, ami nincs, beszélt tehát a tót zenéről. Megemlékezett a vendégszereplőkről, de közben azokról is, akik nem zenének, így Ivánka Milánról is, aki szerinte olyan intelligens politikus, hogy már egész iskolát teremtett maga körül. De megint csak a tót zenéhez fordult s miután annak világában Smetánakat hiába keresett, észrevette magát s a tót írótak élte, mert azok — ugymond — vannak. Reméli azonban, hogy nem sokára a zenei öntudat is kifognak tűnni a tótok, akkor aztán élénkelhetik, hogy „Erősen

állasz szülőföldem és dalaidban pirkad hajnalod“. Amikor még ennek a hajnalnak pirkadását itt Mártonban gondolta látni, leült.

Zawilinszky Román tarnovói tanár arról szól, hogy ahol a nemzet ifju nemzedéke olyan szigorúan követi elődeik nyomdokait, ott a jövő biztosítva van, s mert Ivánkát és Skicságot élte, utóbbi sem akart elmaradni s hosszú lére esztergett beszédében annak a reményének adott kifejezést, hogy ezután a közép ezt a helyet a nemzet Mekkájának fogja tekinteni s el-elzárandokol majd erre a szent helyre, de nemcsak az életben, hanem évenként legalább egyszer. Hiszi hogy már a legközelebbi banketten, a természet tót parasz-tok fogják megtölteni. Ez — ugymond — annál is inkább kívánatos, mert az ő nemzete parasztorból esperedett föl s így mindennek, mi a nemzet erősítését célozza, oda vissza kell térnie. Erős demokratikus fölbuzdulásában a hölgyekhez fordult, hogy ékszer-eiket vegyék le s áldozzák a szent ügy oltárára, de mert ennek hatása egyáltalán nem lett, megelégedett avval a kijelentéssel, hogy a tótok mindannyian még művelődésre szorulnak.

Azután még négyen beszéltek, köztük Frinta eseli szerkesztő a tótok hírlapirodalmáról és még három lengyel, mindannyian saját nemzetük borsorsáról s a szebb jövőről, amit tót testvéreiknek is kívánnak.

De beszélt még Obuch János is. Nagy szóközi tehetsége elől az előtte fölszólok már mindent learattak, meg kellett élednie avval, hogy azt a négy paraszot élte, akiket Trencsén megyéből sikerült mutatóba fölhozniok.

Hogy tudósításunk hu legyen, föl kell még jegyeznünk, hogy az egyes szövegek között a szövegeket a szinpadról fölhangzó énekekkel töltötték be, ami az egésznek némi kabarszerű jelleget kölcsönözött. De hogy ezt is változatosabb tegyék, a dalárdát egy ízben a *mosóczi* tamburások váltották föl, akiknek muzsikája még magának a karmesternek sem igen tetszhetett, mert a zenekar férfitagjai felé nagyon barságtalan pillantásokat vetgetett. És énekel, még pedig szó-lóban, az „árvai csalógná“ is. Így neveztek el a tótok Tomanek káplánt, akit mi és püspöke egyébként más oldaláról is igen jól ismerünk. Tavalyi nótáival hozakodott elő. Látszatra ártatlan, semmitmondó, üres tót népdalok ezek, de ugy ő, mint hallgatósága, a szavaknak ugy látszik más értelmet tulajdonítanak. Legalább erre engedett következtetni az a körülmény, hogy hallgatósága előre tudta a dalok sorrendjét s maga dik-tálta azokat neki, de különösen az első dal szövege, melyben előre jelentette, hogy ha ő énekel, ha hallják is, megérteni őt még sem képesek.

Az ünnepélyek egész ideje alatt a Dom épületén nemzetiszintű zászlók lengtek. A muzeum új épülete azonban semmivel sem dicselkedhetett. A férfiak nagyrésze piros-fehér-kék zászlókat viseltek, ezekkel a színekkel voltak tarkázva a népriséletbe öltözött hölgyek ruhái is. Ez a csendes tüntetés ellensúlyozása akart lenni annak, amit a három nemzeti zászló ott a Dom tetején hirdetett.

* * *

Elmult. Az idegenek elszéledtek, hogy hazavigyék tapasztalataikat. — Nem tudjuk, mit fognak otthon mondani, de ha egy csöppnyi tárgyla-gosság lesz itéletükben, ugy az nem lehet más, mint őszinte csodálkozás a magyarság kifogyhatatlan türelme és béketűrése iránt. Hogy egy nemzetet saját földjén gyanúsítsanak, vádoljanak olyan dolgokkal, amelyeknek alaptalanságát éppen az ünnepélyek egész lefolyása, maga a muzeum épülete legfényesebben bizonyítja, azt a föld kerekességén másutt nem igen lehetik föl. Azt sem keressük, hogy a csödület milyen nyomat hagyott városunk és vidékének lakosságában. A tömeg ereje senkire sem téveszti el hatását.

A mozgalmakban résztvevők között két tábort véltünk megkülönböztetni. Egyik a régi, mely tradícióhoz híven a béktelenséget képviseli s amely a fehér asztal körül tombolta ki magát, a másik, amely Misik József uj elnök körül támadt, a békés fejlődés híve. Ma az ügyek nyilvános vezetése talán az utóbbiak kezére került, erre enged legalább következtetni az a tapasztalat, hogy ezek a gyűlések komoly részében az előbbieket teljesen le-szorították.

Ha föltevésünkben nem esalódunk, akkor ezen egyesületek életében új áramlat van alakulóban. Ennek megerősítésén első lépésül az idegen, lázító elemek távoltartása legyen, a mi legkönnyebben avval érhető el, ha a gyűléseket, minthogy azok amugy is évi számadásokot vizsgálnak felül, a polgári év végére vagy közvetlen elejére rendeljük. Télen nem nagyon kívánatos az utazás. A másik lépés a két egyesület gyűléseinek időben való elválasztása. Ez nemcsak a hatóság ellenőrzését könnyebbiti meg, de a tömeget is megosztja.

A szláv tanítók gyűlésére erősen harangoznak a külföldi szláv lapok. A „Čas“ hosszabb cikkben foglalkozik ezzel, a szláv kulturális egység tervezett megeremtésével kapcsolatban. Fájdalmának ad kifejezést, hogy tótjaink a legutóbb lefolyt gyűlésről elmaradtak s reméli, hogy erre a nagyfontosságú, szerinte kor-szakot alkotó alkalomra tanítóikat ki fogják küldeni. Megtudjuk, hogy 1700 meghívót küldtek szét. Meghívót kapott minden tót képviselő, minden tót iskola, a kiváló egyesületek és a vezető egyének mind. Ugyancsak a a „Čas“ 213. száma utján értesülünk arról is, hogy a tótok küldöttsége augusztus 8-án indul, hogy a prágai kiállításon s a gyűlésen részt vegyen.

Amerikából.

— Levél a szerkesztőhöz. —

(Magyar színek Amerikában. — Rovniának lapjai a magyar színek ellen. — A Hymnus-nygy és az amerikaiak.)

Kedves Barátom! Beesés lapodból értesültem arról a botrányról, mit Skrovina Ottó turóczzszenmártoni ev. lelkész a magyar himnusszal iskolájában elkövetett. Éppen abban az időben jutott el ennek az arcpirító hetvenkedésnek híre hozzánk, amikor hasonló eset már itt foglalkoztatta a mi köreinket.

Előbb ezt adom le, hogy utána elmondjam a mártoni botrányról megalkotott véleményemet. Történt nálunk, hogy a „Jednota“ nagy közgyűlést tartott, melyen az amerikai tótság majd minden rétege képviselve volt. A gyűlés iránti érdeklődést fokozta a hír, hogy ott a Rovniának-féle botrányok is tárgyaltni fognak. Eljött tehát mindenki, aki csak jöhetett. Meg kell jegyeznenem, hogy a tagok között tekintélyes számmal vannak olyanok, akiket részben a társadalmi kényszer, vagy pedig tisztára a családjukról való gondoskodás érzése hajtott az egyesület kebelébe, akik azonban annak politikai céljával nem rokonszenveznek, vagy legalább is nem törődnek vele. Hogy éppen ezek sorából kerültek ki azok az elemek, akik a Rovniának ellen fölmerült vádak sürgős lebonyolítását szorgalmazták, természetesen tünik föl, mert hiszen ezeket holmi titkos politikai mesékkal elatlatni nem lehetett s annak a magyarázatnak, hogy a hiányzó összegek nagy nemzeti célokra fordítottak, hitelt adni nem voltak hajlandók. Ez a csoport, hogy a gyűlésen külsőleg is fölismerje egymást, vagy talán a hazulról hozott jó érzések sugallatára hallgatva, piros-fehér-zöld nemzeti színű szalagokkal, kokárdákkal díszítette föl magát.

A gyűlésen kevés érdemleges dolog történt. A hivatalos vizsgálat ugyanis akkor még lebonyolítva nem volt. Biztos alapon álló, hivatalosan megállapított vádak felhozni akkor még nem lehetett. Rovniánaknek azonban ugyis sok kellemetlenséget okozott az a csoport, mely az ő színeit respektálni nem akarta. És megindult utána a hajszja. Lapjai egyremásra hozták a gyalázó cikkeket. A dolog lényege elől, minthogy azt bolygatni maga sem tartotta tanácsosnak, azonban kitért; hanem ahelyett arra utazott, ami eddig mindig hálás talajnak bizonyult be, valahányszor a népre mint támaszra szüksége volt, hivatkozott az együgyű tót nép nemzeti öntudatára s amikor azt a legrikítóbb színekkel kifestett s mestersegesen fölcsitított nemzeti reményekkel és ígéretekkel a végtelenségig fölcsigázta, az így lerészegített tömeget ráuszította arra a csoportra, a

melyben ott kokárdásan az ő rettegett ellenzékét sejtette. És elnevezte őket évahoknak, magyarónoknak, a nemzeti eszmék és nagy ideálok árulóinak, a tót nyelv és saját szülőanyjuk meggyalázóinak, akiknek lehetetétől most a levegő megfertőződik s akiknek egykor holttestétől a föld is rothadásnak indul. Ne higgyetek — ugymond — az emberiség eme salakjainak, mert amilyen romlott a szívük, olyan gonoszak szavaik és vádjaik is.

A bűnnek ez a durva, gögös fenhéjázása s a gonoszszágnak ilyen merész, vakmerő követelőzése természetesen nem maradt válasz nélkül.

De még remegtünk ennek izgalmaiktól, amikor jött a hír, hogy a magyar színek saját hazájukban is üldözöttek. Hogy nemzetünk szent imádsága egy durvalelkű ember részéről ott, éppen saját földjén meggyaláztatott, olyan vihart váltott ki az itt élő magyarok között, hogy nem kell csodálkoznod, ha a nyomában támadt keserűség már nem is a merénylő pap ellen, hanem maga a tehetetlen magyarság ti ellenetek támadt. Igen, mert gyáva, aki még ha szembe köpik is békésen futri. Pirultunk és szégyenkezünk, nem annyira a merényleten magán, hanem azon, hogy azt az illető büntetlenül követhette el. Igen, szégyenkezünk, hogy már a mi honfitársainkból minden önzertet kivesszünk! És még ti beszéltek ott sovinizmusról? Itt nem beszélnek róla az amerikaiak, de követte volna el azt a merényletet itt akárci az amerikai himnusszal! (Itt a levél-író olyan dolgokat mond, amit leadni nem akarunk. Szerk.)

—k.—

Lehotzky Lajos

1839—1908.

Lehotzky Lajos m. kir. kuriai bíró, vármegyénk egykori alispánja nincs többé. Váraatlanul, szinte megdöbbentő gyorsasággal ragadta ki közlünk a könyörtelen végzet azt az embert, kit az egész vármegye egyforma odaadással szeretett, politikai ellenfelei pedig polgári erényei, nemes és fenköli gondolkodása miatt kivétel nélkül tisztelték és becsültek.

Messze távolban, messze idegenben — hol gyógyulást és nyhülést keresett — lehetne ki nemes lelkét vármegyénk egykori vezetője. Megtagadta a sors tőle azt a kegyet, hogy szülőföldjén, melyet annyira imádot, melyért annyira rajongott, hajthassa le fejét hosszú, örökös állomra. Megtagadta tőle azt a kegyet, hogy hamvadó porai elvegyülhesse nek ősei hamvaival, kiknek kiváló erényeit örökölte.

Kerülő uton jutott el hozzánk is halála híre, melynek véle után azonnal tudomására juttattuk a lesújtó esetet közönségünknek is. Megdöbbenéssel, szorongó, fájó érzéssel vette tudomásul mindenki a hirt s nem egy szemben csillámlott meg a részvét és bánat forró könyecseppje.

A mult hónap közepén orvosi tanácsára Abbáziába ment, hogy már régebb keletti baja ellen tengeri fürdőket használjon. Sajnos azonban, de ezek a fürdők éppen az ellenkező hatást szülték, mert a már korosabb férfit teljesen elgyengítették. Lehotzky már a mult hó 30-án rosszullétről panaszkodott övéinek, kik az orvos tanácsára hazafelé indultak a nagybeteggel.

Vasárnap értek Fiuméba, hol az Európa szállodába szálltak meg. A beteg kuriai bíró itt hírtelen erős szivgüresöket kapott s daeára a gyorsan előhivott orvosi segélynek, a nagybeteg nem volt megmenthető s anélkül, hogy eszméletét egy pillanatra is elvesztette volna, rövid kilódás után kiszenvetett.

Hozzátartozói, szerető családja intézkedése a tetemet másnap Budapestre szállították s a csepesi temető halottas házában díszes ravatalra helyezték.

A megboldogult életrajzi adatait röviden a következőkben foglaljuk össze:

Lehotzky Lajos, ősei kuriaján, Bisztricskán született 1837-ben november 12-én. Édesatyja Antal, anyja pedig Zathureczky Zsófia volt. Gyermekkorát a kiestekvéstű Bisztricskán töltötte. Közéiskolai tanulmányainak bevégezése után a jogi pályára lépett, melyet kitűnő eredménnyel bevégezve, ügyvéddé lett. 1867-ben, az alkotmányos élet visszaállítása után Révay Simon báró a rendkívül képzett Lehotzky Lajost alig 28 éves korában ötödik törvényszéki ülnökké nevezte ki.

A fiatalember kinevezése sokaknál, főleg iryeinél nagy visszatetszést keltett, melynek itt-ott hangot is adtak. Lehotzky Lajos ezt a méltatlan szűrtölődést annyira szivére vette, hogy a kinevezést követő napon lemondott állásáról.

A mege közönsége azonban méltányolta Lehotzky kiváló képességeit s még azon esztendőben, 1867. december 3-án törvényszéki bírónak választotta meg.

Ene díszes és nagy fontosságú állásban alig töltött el néhány évet, mert midőn az alispáni szék 1870-ben megüresedett, a vármegye bizalma feléje fordult s — az alispáni székbe — nagy szótöbbséggel meg is választotta.

Tíz évig tartó alispánsága alatt a vármegye ügyeit szívjóóságával párosult erélylyel vezette. Tisztviselőit és a mege közönsége volt alispánjukban nem a szigorú bürokratát, hanem jószágos főnököket és szerető atyjukat tisztelték. Azt a nyájás, barátságos és leereszkedő modort, melyért legutolsó állásában bírótársai is annyira szerették, az alispáni székéből vitte magával. Szívjótsága az arcáról ritt le a megboldogultnak.

Alispáni működését véghetetlen hazaszeretet jellemezte: a magyar ügyekben nem ismert megalkuvást csak meghódolást.

1888-ban, kiváló erényeinek és képességeinek jutalmául, a Felső táblai bírónak nevezte ki a budapesti ítélőtáblához.

Midőn a kinevezés híre a vármegyébe is eljutott, Justh Kálmán főispán azonnal rendkívüli közgyűlést hitt egybe, melyen bejelentette az alispán távozását.

A vármegye közönsége őszinte sajnálattal és mély fájdalommal vette tudomásul az alispán távozását s nagy buzgalommal teljesített működéséért jegyzőkönyvileg

hálás köszönetet fejezte ki a távozónak. Hervadhatalan érdemeit pedig ugyanosan jegyzőkönyvében örökítette meg.

Hogy mint táblai bírő miként teljesítette kötelességeit, azt legjobban tolmácsolta az a rajongó tisztelet, mellyel kartársai iránta viselkedtek. Pontosság, kiváló kötelességtudása, szinte példaszzerűvé vált.

A mintahivatalnok, a mintabíró kiváló érdemeit jutalmazta meg a Felső akkor, midőn 1904-ben kuriai bírónak nevezte ki, mely állását haláláig viselte.

Nyaranta el-csajrt hozzánk s elbarangolt a madárdaltól zajos fenyvesek közt. Itt érezte magát otthon, hova anyai édes, anyai el nem mosódó emlék fűzte.

Az idén is idevártuk, de nem tért vissza többé. Az igazságért, minden szépért, minden nemesért hevülő szíve megszünt dobogni. A mély fájdalomból, mely családját oly kegyetlenül súfja, részt kér ez a vármegye is, melynek hosszú időn át nemcsak vezére, de szerető atya is vala.

A megboldogult hűli temetést a folyó hó 6-án helyezték örök nyugalomra a keresepi úti temetőben. A hallottas ház középös traktusában felállított ravatalt a következő felirás koszorúk díszítették: *Felejtethetlen emléked, Ella; Felejtethetlen édes jó atyjának, Vilmos és családja; Felejtethetlen édes jó atyjának, Tóni és családja; Lehotzky Lajosnak, m. kir. kuria bírói kara; Turócz vármegye közönsége. volt alispánjának; Édes nyugalom, Mari; Lajos bácsinak, Béla; Leg-nemesebb barátjának, Boldis és Lázár család; Drága Lajos bácsinak, Ilonkék és Vladiek; Felejtethetlen barátomnak, Kálmán; Lajosnak, Szostán. Lehotzky Lajos emlékének. Beniczky Lajos és családja; Szeretett Lajosnak, Pali és Polus. Egy turóci csokor szalag nélkül stb.*

Délután pont öt órakor kezdődött meg a gyászszertartás, melyet Horváth Sándor evang. lelkész végzett. Gyönyörű és megható szavakkal bucsuztatta el a megboldogultat családjától, Turócz vármegyétől és a Kuriatól, melynek bírói karából számosan jelentek meg a temetésnél. Beszédében a pap elismeréssel emlékezett meg az elköltözött kiváló polgári érdemeiről s arról a véghetetlen korrekéséről, mely minden ténykedését jellemezte.

A sirnál még egyszer rövid imát mondott az ősz lelkész s áldás kíséretében adta a nemes és nagy lélek porhüvelyét az örök érzészetnek.

Vármegyei képviselőtében alispánunk és felelős szerkesztőnk jelent meg a temetésen. Kivülők ott voltak Turóczszentmártonból *Boldis*, kikhez a megboldogultat igen szoros és meleg barátság fűzte, továbbá *Reóthyék* és *Lehotzky* Honka, kik az elköltözöttben forrón szeretett nagybátyjukat siratják.

H I R E K.

A Fmke évnegyedes gyűlése. A Fmke központi igazgató választmánya, dr. *Gyürki* Géza elnöke alatt, nagy érdeklődés mellett tartotta meg évnegyedes gyűlését Nyírtán. A gyűlés elhatározta, hogy az idei nagygyűlést szeptember 3-án tartja meg Zsolnán, a következő napirenddel: 1. Elnöki megnyitót. 2. Jegyzőkönyvhiteltesítők kiküldetése. 3. Ugyvezető alelnök beszámolója az egyesület

1907/8. évi munkásságáról. 4. Az évi jelentés. 5. Az 1907. évi zárószámadás. 6. Az 1909. évi költségvetés. 7. Az 1909. évi nagygyűlés helyének meghatározása. 8. Indítványok. A nagygyűlést megelőzőleg, szept. 2-án d. u. fél 4 órakor a központi igazgató választmány tart ülést, hogy a nagygyűlés tárgyait előkészítse. A gyűlés elfogadta *Ioánka* Pál indítványát, a magyar társadalom szervezése tárgyában, elfogadta az Atheneum ajánlatát Szilágyi Sándor „A magyar nemzet története” című művének terjesztése iránt, ugyazint Szeghalmi-Szennovti Gyula polg. iskolai tanár ajánlatát, a „Felvidéki Regék” kiadása ügyében, ifjúsági könyvtárát engedélyeztet az egyházmaróhi evang. iskolásközöknek s végül a felvételre jelentkezett új tagokt vette föl.

Gábel Gyula fővárosi tanítónak folyó hó 5-én bemutatott módszeréről helyszűke miatt jövő számunkban emlékeztünk meg.

Gyászrovat. *Zathureczky* Vilmos m. kir. főerdész f. évi augusztus hó 3-án életének 41-ik évében hosszas szenvedés után elhunyt. Temetése f. hó 5-én ment végbe.

Rendkívüli vármegyei közgyűlés fog tartatni folyó évi augusztus hó 10-én délelőtt 10 órakor a vármegyeháza nagytermében, melynek tárgyszorata: 1. Klicsény község határozata a cs. és kir. szab. kassa-oderbergi vasút által tervezett vágáhid felépítése esetén, a vasutársaság részére felajánlott ingatlan átengedése tárgyában. 2. Stubnyafürdő és Kisfalva községek nyilatkozata a két község egyesítése folytán alakuló új község elnevezése tárgyában.

Pótsorozás. A trencsényi hadkiegészítő parancsnokság sorozóbizottsága a folyó hó 3-án tartotta meg a szokásos pótsorozást Turóczszentmártonban.

Ebdűh egy emberen. Lapunk legutóbbi számában hírt adtunk arról, hogy *Kralik* András díviki lakoson, az ebdűh tüneteit állapították meg az orvosok, s hogy a szerencsétlen a helybeli kórházba szállították. Itt fektült két napig. Vasárnap reggel azután, a szörnyű betegség teljes mértékben kúttott rajta. Iszonyat volt látni a kinjában fetrengő szerencsétlent. Az orvosok csillapító szereket adtak a betegnek, de ez is nagyon keveset használt. Három reitenetes roham után, végre megváltozta őt közös végzetünk borzasztó kinjából. Este már halott volt. Elpusztította őt a szörnyű betegség, melynek saját együgyűségéből lett áldozata.

Rossz utra tévedt gyermek. Az elmúlt hét szombatján az éjjeli gyorsvonattal alig 15—16 éves gyermek érkezett a ruttkai vasúti állomásra. Betérve az ékezőterembe, a jelenvolt vendégek ámulatára pezsgőt rendelt magának, melyet egy esomó síttemény mellett csakhamar elfogyasztott. Ezután pedig kiment a peronra s ott egy padon végignyulva, szundikalni kezdett. *Olvaszky* Gyula máv főellenőr, vasúti állomásfőnöknek feltűnt a gyermek viselkedése, magához kérértve, faggatni kezdte. A legényke először eszt, esavart, míg végre egészen őszintén bevallotta, hogy őt *Berecz* Józsefnek hívják s hogy egy budapesti házmeester fia. Elbeszélte azután az ifju, hogy Budapestből, miután édesanyja által beszédett házbérből 1000 koronát ellopott, állítólag a szülők rossz bánásmódja miatt, Berlinen és Hamburgon át Amerikába akart szökni. Az állomásfőnök a még nála levő 600 koronát elkérte a gyermektől s rögtön

sürgönyözött a fiu által bementett címre, kérézősködően, vajjon csakugyan az-e a fiu, kinnek magát mondta. A válasz csak másnap este érkezett meg, melyben a fiu atya felkérte a főnököt, hogy fiát kellő fődület mellett kísértesse a budapesti rendőrkapitánysághoz. Az állomásfőnök a szerencsétlen szülők kérésének eleget teendő, átadta a fiut a csendőrségnek.

Hirtelen halál. *Kuczel* József vrickói paraszti, aki társai állítása szerint mindig nagy tisztelője volt a jó itóknak, e napokban két falubelivel *Hinko* andrásfalvi jómódú gazdához cséplésre szegődött. Folyó hó 5-én szokás szerint hajnalban hozzáfogott társaival együtt a munkához, azonban alig esélt egy darabig, hirtelen félre csapta a kézi csépet s kapkodva levegő után, kiszaladt a pajtából. De csakhamar visszajött és rosszulról panaszkodva, ámuló-bámuló társai szemeláttára e szavakkal „haj, mindjárt vége van” hirtelen összeesett és abban a pillanatban ki is szenvedett. A hamis segítségül hívott orvos már csak a szívszélhűtés következtébeni halált konstátálhatta.

Fellendült málnakereskedelem. Már tavaly is, de különösen e nyáron *Tótránán* és vidékén óriási mennyiségű málnát szedettek egyes közevűtök. A gyűlés szép hasznot hajt a népnek, némely család naponta 18—20 koronát is szerez ez uton.

Szenzációs hírre tett szert valódi mahagoni és pallisander stb. butorokból és szőnyegekkel álló raktárával *Suehla* János turóczszentmártoni kárpitos és butoraktáros, aki szolid kiszolgálásával és jutányos áraival elszólta azt a halhiedelmét, hogy ha szépet, jót és olcsót akarunk vásárolni, akkor feltétlenül a fővárosban kell vásárlásainkat eszközölni. Ma már ő is versenyképes ezen a téren.

Tűz volt Záturosán a folyó hó 3-án. *Zathureczky* Imre földbírtokos zsellérháza gyuladt ki este 6 órakor. A lakók a mezőn dolgoztak s a tűzet valószínűleg az otthon maradt gyermekek okozták. Szerencse, hogy a falubeliek rögtön észrevették a kitért veszedelmet s így a tűzoltóság is gyorsan az égő háznál termott. Ódaadó gyors és egyöntetű munkával sikerült a tűzet lokalizálni.

Töltény a gyermekek között. Znióvár-aljai tudósítónk írja a következőket: *Kiepsel* József vrickói póttartalékos néhány nap előtt érkezett meg a fegyvergyakorlatról. A katona-ságtól néhány éles töltést is hozott magával emlékül. Ezeket a töltényeket valahogy a gyermekek kézhez kapartították s kimentek játszani az udvarra. A Kiepsel József hasonló nevű fia egy követ ütögetni kezdte az éles töltényt, miközben az elszűlt, s a golyó a közvetlen mellette álló *Plesko* József gyomrába furodott. A nagy dörrénésre a gyermekek szűlei is kiszaladtak s elborzadva vették észre gondatlanságuk következményeit. A súlyosan sérült gyermekeket, a turóczszentmártoni kórházba szállították.

Veszekedő éjjeli örök. *Oravec* János háji éjjeli őr társával együtt a községi tűzoltó őrtornya épületének emeletén vigyázott a község közbiztonságára. Valahogy azonban összekaptak, minek természetesen verekedés lett a vége. *Oravec* lévén gyengébb, szépségesen kirepült az ablakon, de oly szerencsétlenül, hogy éppen fejével találkozott az anyafölddel. A szerencsétlen ember nyomban elterült a földön s csak hosszú élesztgetés

után adott életjelt. Az esés következtében koponyarepedést szenvedett s így életben maradásához kevés reményt fűznek. A vizsgálat a szerencsétlenség igaz okának kiderítése végett megindult.

Az új szeszadótörvény folytán úgy mint minden szesz ára, a világhírű Brázai sósorszesz ára is drágább lesz már szeptember hó 1-étől kezdődőleg. Azért mindenki saját érdekében kezdődőleg, ha szükségletét még e hó folyamán, szeptember elseje előtt szerzi be. A Brázai sósorszesz — mint ismeretes — mindentől kapható.

Halálos szerencsétlenség. *Kosztolnik* Palejkes Pál 19 éves vrickói lakos a folyó hó 1-én, jól megrakott szénás szekérral hazafelé tartott. Hogy-hogysem, a szekér mellett ballagó fiatalember oly szerencsétlenül bukott a kerekek alá, hogy a nehéz szekér átment rajta oly súlyos sérüléseket szenvedett, hogy alig félóra múlva meghalt.

Mozgó fényképek. Egy budapesti mozgófénykép vállalat érkezett városunkba és e hó 8-án megkezdte változatos, szép képeinek bemutatását a Dom nagytérben. A vállalat igazgatója az érdeklődő közönségnek igyekszik kellemes szórakozást nyújtani s az ország minden részéből — hol megfordult — a közönség és a sajtó elismerését feltüntető nyilatkozatokat olvastunk. Az érdekes és vonzó mutatók, a sikertől felvételek és mulattató előadások mindenütt élénk tetszést keltettek. Helyárok: I. hely 1 kor., II. hely 60 fillér, karzat 40 fillér, gyermekek a felét fizetik. A családi előadás után, esti 10 órakor, külön előadás tartatik a fenti helyárakkal.

Kitűnő anyagokból készült

olcsó

sírkövek

kaphatók

STEINER LAJOS

árnyéktűrésben

Turócszmarton.

Javítások és el-
évült sírköve-
kő kijavításnak.

Levélből meg-
várasra jövek!

KÖZGAZDASÁG.

Az ipar fejlődése hazánkban.

I.

A nemzetek fennállásának, vagyonsodásának s így boldogságának egyik leglényegesebb alapfeltételét a fejlett ipar képezi. Ezt belátták az angolok, amerikaiak, franciák s mindazon művelt államok, melyek a felvilágosultságnak uttörői és fáklyavivői voltak és ma is azok.

Hazánkban olyan európai iparról, mely a nyugati államok avagy éppen Amerika iparával versenyezni képes lett volna, fájdalom, nem igen beszélhetünk. Nem azért, mivel talán hiányzott volna nemzetünkben az ipar iránti érzék, nem; hanem mivel e nemzetnek a sors más hivatást rendelt, fegyverrel megvédeni a művelt államok ter-

mékeit a barbár és pogány elemek vandalizmusa ellen. Erről tanúságot tesz történelmünk, de többet mondok, a világtörténelem, melyben eltérhetetlen betűkkel vannak feljegyezve ama napok, melyekben a magyar nemzet vére a nyugati műveltség megvédéséért folyt.

Midőn az ipar fejlődéséről írok, az a célom, hogy főbb vonásokban bemutassam az ipar tökéletesedését általánosságban, de főleg arra töreksem, hogy ama viszonyokat is tüntessem fel, amelyek közt és amelyek behatása alatt iparunk a tökéletesedés oly magas fokára emelkedett, mint aminőn ma van.

Az ipar első termékeit a rómaiaknál és görögöknél találjuk, ő tőlük tanulták el a többi népek, nevezetesen azok, kik velők hadat látogatva, országukba behatoltak s az ott látottakat elsajátították.

De általános iparról csak a középkorban beszélhetünk, mikor a keresztény vallás mindinkább elterjedt. Az iparnak csak azt az ágát művelték, amely a megélhetéshez tartozott, vagy amely által hadi eszközöket állították elő, ilyenek voltak: a szövés, fonás, varrás. Ezt minden egyes családnál művelték, amihez pedig külön ügyesség és képzettség kellett, az a fegyverkovácság és volt.

A keresztényekké lett népek a műveltebb nemzetekkel érintkezve, részint háboruban, részint békében látták ama kényelmet, amelyben azok élnek s megismerkedtek mindazon eszközökkel, melyek által e kényelem megszerezhető, kedvet kaptak ily eszközök előállítására.

Mint hogy azonban az egyes iparágakhoz bizonyos előképzettség volt szükséges, amelylyel pedig ők nem rendelkeztek, sem alkalom, sem idejük nem volt azt megszerezni, azért az elfogott ellenséggel készítették különböző tárgyakat, amelyek azonban csak a kényelmet biztosították.

Mind ezekből láthatjuk, hogy az első iparosok rabszolgák voltak. Fájdalom, az emberek még ma is idegenkedéssel viseltetnek a kézimunka iránt, de ez természetes is, mivel a munkánál gondolkozni kell s gyakran a hosszú munka nem szüli azt az eredményt, amelyet tőle vártunk.

A középkorban az ipar fejlesztése körül a papoknak volt a legnagyobb érdemük és az abból magyarázható, mivel ők már akkor is magasabb műveltséggel rendelkeztek.

A zárdák és kolostorok mindenkor mendedéket nyújtottak az üldözötteknek, tekintet nélkül arra, hogy mely nemzethez tartoznak.

Készséggel fogadták be a menekülőket, különösen akkor, ha azok a műveltebb nemzetek gyermekei voltak. Ezekről részint maguk is tanultak, de leginkább ők megtanították az általuk ismert mesterségre és ebből nagy hasznuk volt, mert a kész iparcikkeket egyes ünnepélyek alkalmával a zárdák körül emelt sátrakban eladták s így keletkeztek a vásárok. A népek szaporodásával a szükségletek is szaporodtak. A papok által előállított iparcikkek nem fedezték a szükségleteket s így egyesek vállalkoztak arra, hogy másokat is az ipar terére csábítsanak, most az ipart a zárdá falai közül kivitték a társadalomba s lett belőle szabadipar. Ez nagy haladás volt a háziiparhoz képest, olyan, mint a szabadipar és gyáripar közt van.

Azt tudjuk, mentül műveltebb az ember,

annál több igénye, annál finomabb ízlése van. A szabadipar nem volt képes e szükségleteket már fedezni s előállított a gyáripar. A kézműipar bizonyos egyoldalúságban szenvedett, mert az ember szűkebbkörű műveltsége folytán csak egy irányban képezhetette ki magát s így az ember csak egy fajtájú iparcikkeket állíthatott elő.

Ahol az iparosok telepedtek, nagyon természetes, hogy a lakosok száma napról-napra szaporodott, mivel a környéken lakó emberek az ő közelükbe húzódtak, annál is inkább, mert az iparosok az egyes hatóságoktól bizonyos nagyobb kiváltságokkal lettek megajándékozva. Így keletkeztek a városok. A városokban lakó iparosokat szabad polgároknak nevezték, ezek nem függtek sem a földesurától, sem a hatóságtól, mert ő nekik maguk által választott hatóságuk volt, később az egyes iparosok szövöztek egymással avégből, hogy egyes iparcikkeket mentől tökéletesebben és mentől nagyobb számban legyenek képesek előállítani. Így lassankint egész társulat alakult. Ez volt a céhpar. A céhpar minden egyes tagja segítette tagtársait, megőrizte a titkot, melynek segítségével iparcikkét előállítja, a városoktól roppant nagy szabadságot eszközölték ki s rövid idő alatt annyira viték a szabadalmakat, hogy ők maguk határozták meg, kinek szabad valamely iparágat űzni. De volt ennek rossz oldala is, nevezetesen az, hogy az egyes előállítási módokat nem közölte a világgal sem az egyik a másikkal. Az apa a fiára hagyta örökségképpen és tudta, hogy ez a legértékesebb örökség, mert ezáltal jövője biztosítva van.

A céhbe csak oly iparosokat vettek fel, akik már bizonyos magasabb fokú ügyességgel bírtak s hogy az ügyességet megszerezhessék, a szomszéd városokba vagy népekhez mentek, azoknak titkait ellesve, otthon azokat érvényesítették. Így jött szokásba a vándorlás. De nem volt elég az ügyesség, szigorú törvények voltak, amelyek csak oly egyénekre kiterjedtek a céhbe való belépésre, akik bizonyos nagybbszerű iparcikket állítottak elő. Ez volt a remekelés.

A céhpar keletkezésekor, a szellemi erők fejlődése következtében egymásután szaporodott a találmányok száma. A XII. században egy Wilhelm nevezetű szerzetes feltalálta a kerekes órát, majd Németországban a vászonszövést űzték nagyban. Ugyancsak akkor találták fel Franciaországban a szélmalomokat, amelyek által a liszt sokkal olcsóbb lett. De az egyestleteknek nagy érdemük volt a műveltség terjedésében is, mert különböző emberek más-más ismereteket hozva magukkal, azokat tagtársaikkal kicserélvén, a műveltséget, a felvilágosultságot mindinkább terjesztették s így lettek a városok, melyekben a szabad polgárok laktak, minden új és nagy eszmének szülőhelyei. Ennyit akartam az iparról általánosságban mondani.

ckl.

A vármegye kaviosszükséglete. A turócszarmegyei törvényhatósági és vasútállomásokhoz vezető kútakat fenntartási céljaira az 1908—1913. években szükséges kaviosszállítás, biztosítása iránt Turócszarmegye alispánja által 1908. július 22-én tartott versenytárgyalásra három ajánlat adatott be, melyek mind az összes kiirt kaviosszállítás

elvállalását célozzák. Az ajánlatok ezek: 1. Tary József stubnyafüldői, Sziszko Gergely, Sziszko Ferenc és Stefko Antal jahodniki lakosok mindannyian kavicsmunkások és kavicsfuvarozók ajánlata. Az ajánlott egységárak különbözőek. Az egész vármegyére kiszámított átlagos ár 2 m³-es rakásoként 15 K. 37 fillér. 2. Vrabetz Andriás apci lakos vállalkozó ajánlata. Az egész vármegyei szállítás után ajánlott egységár 2 m³-es rakásoként 16 K. 50 fillér. 3. Misovics János jászberényi lakos kavicsmunkás ajánlata. Az ajánlott egységár a trachyt kavicsra 21 K., egyéb puha közötte kavicsra 18 K. 40 fillér. Az egész vármegyére kiszámított átlagos ár 2 m³-es rakásoként 18 K. 76 fillér. Az ajánlatok közül az 1. sz. ajánlat elfogadása javasoltatott a vármegye közigazgatási bizottságának, amely folyó hó 27-én hozza meg döntését.

A gyümölcsfák faértéke. Ha gyümölcsfáinkkal már nem vagyunk megelégedve, akkor távolítsuk el azokat, mielőtt odvasokká és korhadattaká válnak, vagy teljesen elhaltak volna. A legértékesebb fát adja a diófa, olyan 50 éves diófa, melyekért 150 koronát fizetnek, nem is tartozik a ritkaságok közé. A diófa szerény igényeire, dus természetű, különösen azonban fájának értékére való tekintettel ennek a fának az ültetését ajánljuk. Az almafa fája kiválóan alkalmas esztergályos munkára. Továbbá gyümölcsprések előállítására, mely célra csak igen kemény fát használhatunk, szintén előszere-ttel és nagy előnnyel használják az almafa fáját. A körtefa fája valamivel az almafé mögött áll. Igen jól használható rajzsinke és háromszögek stb. készítésére, mert azzal az előnnyel dicsekszik, hogy nem tágul és nem vetemedik meg, mint más fajtája, mikor azok a levegőnek vannak kitéve. A körtefa, továbbá a puszpángta pótlására is a becses ébenfa szolgál. Az öregebb cseresznyefák fáját az asztalosok a becses és ritka mahagónia pótlására és utánzására használják. Különösen igen könnyen fényesíthető és akkor igen szép szintvé válik. A szilvafa fája főleg technikai eszközök, mint töltőgöngyök, vödörök stb. előállítására való. A barackfa fáját szép színe és szép faraja miatt finomabb asztalosmunkára használják. — A téli idő a legalkalmasabb arra, hogy olyan fákat, amelyek már nem teremnek vagy egyébként kívánni valót hagnak hátra, kiirtsuk.

A mosás akár a táncz,
Fáradtságba nem kerül,
Schicht szappant ha használsz,
Még szived is örül.

Schicht szarvasszappana
csodálatos, hathatós tisztítóerejét sajtószertü előállításának és a legjobb nyersanyagok legmondosabb kiválasztásának köszöni.

Schicht szarvasszappana
kíméli a kezeket és a fehéreneműt! Megtakarít fáradságot és vesződséget kíméli emélfogva az egészséget! Megtakarít pénzt, időt és munkát! Tisztsága 30.000 koronával szavatoltatik.

Megfelelő szakember

kerestetik, aki önállóan egy pálkamérést és mészárszék vezetni képes.

Cím: Lichtenstein Lipót, Stubnyafüldő.

Kiadó

folyó évi november hó 1-ére 3 egy-szobás lakás, vagy átváltoztatható 2 kétszobás lakásra, mert építésben van. Bővebbet a kiadóhivatal.

Szerkesztésért felelős: Dugovich Titus.
Helyettes szerkesztő: Boldizsár Boldizsár.
Kiadótulajdonos: Moskóczi Ferencné.

KALOGÉN
BRÁZAY SÓBORSZESZ
FOGKRÉM és SZÁJVIZ ★

Szanatóriumi levélpapíros kapható
MOSKÓCZI FERENCNÉ
könyv- és papirkereskedésében
TURÓCSZENTMARTON. ☐
Ára 2 korona 40 fillér és 3 korona.

ELADÓ

5 drb „Iparbank“-részvény.
Cím a kiadóhivatalban.

Csak az ily cég táblával jelzett üzle-tekben lesz-nek eredeti SINGER-féle varrógépek elárúsítva!

EREDETI SINGER VARRÓGÉPEK

Figyelem! A másol vá-sárolt „Singer varrógép“ utánzata csak az eredeti SINGER-féle varrógépnek!

SINGER Co. varrógép r.t.
Turócszentmárton, Fő-utca 138.

Vadon termő, hegyi gyümölcsből készült, legfinomabb zamatu

málnaszörpöt

5 kilós bádogdobozokban 7 koronáért bérmentve szállit **Gazdik János** gyógyszerész Kőrmöcsbányán.

• Védjegy: „Horgony“

A Liniment. Capsici comp., a Horgony-Pain-Expeller
pótléka

egy régiónak bizonyított háziszer, mely már sok év óta legjobb fájdalomcsillapító szernek bizonyult községnél, oszúnál és meghűlé-seknél, bedörzsöléskeppen használva.

Figyelemtetés. Silány hamisítványok miatt bevasárláskor óvatossá legyünk és csak olyan üveget fogadjunk el, mely a „Horgony“ védjegyvel és a Richter cégjegyzéssel ellátott dobozba van csomagolva. Ára üvegekben K.-80, K.140 és K.2.- és ügyszólván minden gyógyszerertárban kapható. — Főraktár: **Török József** gyógyszerész, Budapest, **Dr. Richter** gyógyszerertára az „Arany oroszlánhoz“, Prágában, Elisabethstrasse 5 neu. Mindennapi szétküldés.

Turócvármegyei raktár: Schönaich Viktor gyó-gyszerész Zníováralján — és Toperczer Sándor gyógyszerésznél Turócszentmártonban.

Üzletmegnyitás!

Felhívom a nagyérdemű közönség szives figyelmét

ujjonnan berendezett **butorkereskedése**re,

melyet Turócszentmártonban a főtéren nyitottam. — Szakismere-tem s megfelelő tőkém biztosítékot nyujtanak arra nézve, hogy e téren a legmagasabb igényeket is kielégelni képes vagyok.

Mindenkor törekedni fogok a nagyérdemű közönség bizalmát kiérdemelni s midőn szives pártfogást kérek, vagyok tisztelettel

LINKS ADOLF

butorkereskedő, asztalos és esztergályos
TURÓCSZENTMARTON, FŐ-TÉR.

Wix Miksa

fűszer- és csemegekereskedése

Turócszentmárton.

Élelmi szerek és szeszes italok raktára. Nagy választék ajándék-tárgyakban.

Üvegezési vállalat!

Haltenberger Béla

Kassa

ruhafestő, vegytisztító és gőzmosó gyárainak képviselője:

Reisz Lipótnál, Turócszentmárton.

Nagy választék női kalapokban.

NOXIN

A LEGJOBB CIPŐ-KRÉM

A szabadalm. KULCSCSAL

Minden jobb üzletben kapható. Hochsinger Testvérek Budapest.

Hirdetéseket felvesz a kiadóhivatal.

Héda B.

fűszer-, csemege- és gyümölcskereskedése

Turócszentmártonban.

Naponta frissen érkező, legfinomabb gyümölcsök! Breznói, árvai és lipői ostyepka-sajtok! Fürth- és Heller-féle cukorkák! Koestlin-féle piskóták és teasütemények!

Postai kiszolgálás a legpontosabban eszközöltetik.

Kávé nagy raktár.

KÖHÖGÉS.

A ki

egészségét szereti meg is óvja. 5245 hit. bizonylatlanuskodik arról, hogy

a KAISER-féle

mellkaramella 3 fenyővel kitűnő hatása, orvosilag kipróbálva. Köhögés, rekedtség, katarus, elnyáltkásodás, gégekatarrus, hörg- és gőrcsurhat esetén. Csomagja 20 és 40 fillér. Doboz 80 fillér. Kapható Burda János özevgyénél Szucsányban.

LEOPOLD GYULA

Garvens-Szivattyúk rendkívül olcsók, csak elsőrendű minőség. Kérjen határozottan: Garvens-szivattyút Garvens-művek, WIEN XX/2. Levelezés magyarul és németül. Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Tyükszemel, bőrkeményedést azonnal eltávolít a Kaiser-féle TYÜKSZEMHALÁL ára 70 fillér. A legjobb és legerősebb sóborszesz az ERŐ SÓBORSZESZ ára 2 K, 1 K és 80 fillér. Postán szállítja utánvét mellett a KOSMOS vegyszert és kozmetikai laboratórium. GYŐR, BAROSS-UT.

Csemege-konzervek BÉLROGORT (hasmenés), gyomorécske legjobb gyógyszere a BARTA-féle festő áfonyagyógybőr, kapható gyógyszerboltoknál. 3 óráig 8-ért beszerezhető csak! előkelőbb fűszerek kivételével is a Felkai Konzervgyár, Barta József Felka (Hoeppesgyógy). - Kérjen árjegyzéket!

VÉRSEGENYSÉG, ÉTVAGTALANSÁG, IDEGESSÉG gyógyítására a leghatásosabb készítmény a KRIEGER-é TOKAJI CHINA-VASBOR. Rendkívül kellemes ízű, erősít, tisztítja a vért. Kis öveg ár 8-20 kor. Nagy öveg 6 kor. Kapható gyógyszerboltokban. Postán küldi: KOBONA-GYÓGYSZERTÁR Budapest, Kálvária-ter.

PLATSCHEK VILMOS ellismert legolcsóbb, legszolidabb FÉRFI- és GYERMEK-ruha áruháza Budapest, IV., Központi Városház. (Károly-körút).

RIVOLI fényképezési és festészeti műtermében BUDAPEST, VII., RÁKÓCI-ÚT 30. készülnek csak elsőrendű művészi kivételben fényképnagyítások, agyarell- és olajfestmények. Másolások sejtgerre, bársonyra, fóra, elefantcontra stb. Brosz, fűgellék, tü stb. apró üvegfestményekkel. Porcellánba égetett fényképek sírkövekre stb. Miről küldjek ingyen és bérmentve árjegyzéket?

DIGESTOOL GLÜCK a legelőkeltebb emésztőpor

Doboz 2 kor. Postai szétvétel. „FEUER GALAMB” gyógyszertár BUDAPEST, HUNGÁRIA-KÖRÚT 93 Kapható minden gyógyszerben drogeriában.

Meglepo haladás! FICHTENIN a legkíválóbb, szabadalmilag védett szer, mely mindenfajta véreget a lakásban ép úgy, mint mindennemű beruget, fűgés leveletett és egyéb kor- és valeményben kárkony állatkákat és azok petéit azonnal megöl. Legmeghízhatóbb védőszer szunyog és darás ellen. Használati utasítás szerint való eljárás mellett biztosítjuk a feltétlen eredményt. Veszékrávilátsók Magyarországon részlete: DIAMANT és VADAS Budapest, VII., Damjanich-u. 36. - Telefon 21-51

BOGDANY szerencseje páratlan! Vásároljunk osztály-sorsjegyet csakis BOGDANY S. fővárosi sorsjegyjárodánál BUDAPEST, KÁROLY KÖRÚT 20.

Dr. KOVÁCS KÉZPÁSZTÁJA 8 nap alatt biztosan hat. Tégelye K 120 Dr. KOVÁCS gyógytára Budapest, Gyár-utca 17. „Tolltett-tiskok” ingyen.

Ha fáj a feje használjon azonnal Beretvás - MIGRAIN - pasztillát, mely 5 perc alatt minden fejfájást megcsinál. 1 doboz 1 kor. 20 fillér. - Minden gyógyszerboltban és drogeriában kapható. Főraktár BERETVÁS TAMÁS KISPEST, Rátóczi-utca 2. Ingyen postai szállítás 8 doboz rendelésnél.

PARIS Szálloda Sírmen Pál Budapest, VI., Váci-körút 28. sz. 100 szoba 2-30 K-ú falhaj, kácsológépek és villanyvilágítással együtt Fürdő, elegáns kávéház, étterem. Vilamos vasút megállóhely az óceán pályaudvarok között.

Melyik vendéglőben élkezik Budapesten? Schuller Kaszinó-éttermében VI., ANDRÁSSY-UT 39. sz. Elsőrendű konyhai Naponta zeno-estély!

Dr. KOVÁCS J. hemoptiail rendelő-intézet Idétek betegségekben szeretőnk szimára Budapest, Váci-körút 18. sz.

KATZER szörmeáru előnyugok és az egész világon át vannak terjesztve. Első és legnagyobb molylár ellen védő részv. társ.